

Hunok: kik voltak a rettegett lovas nomádok, akik megszállták Európát?

2025 július 16. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [0](#)

Még nincs értékelve

Mérték

Talán nincs még egy olyan népcsoport, amelynek eredetét, hatalmas birodalmának felvirágzását és hirtelen összeomlását annyi kérdőjel és történelmi vita övezné, mint Attila hunjaiét.

A belső-ázsiai hunok olyan nomád harcos népcsoport volt, akik leginkább arról ismertek, hogy a Kr. u. negyedik és ötödik században megszállták Európa jelentős részét, és felgyorsították a Nyugatrómai Birodalom bukását.

Briliáns katonai vezetőjük, Attila nagyfejedelem (Kr. u. 406-453) uralkodása alatt - akit a kor keresztényei „Isten ostorának” neveztek -, a hunok hatalmas birodalmat hoztak létre, amely a mai Oroszország, Magyarország és Európa más részeinek legnagyobb részét magában foglalta, beleértve ebbe a jelenkori Németországot és Franciaországot is.

A hunok története sokkal összetettebb annál, mint ahogyan a köztudatban él

Attila serege egy-két évtized alatt olyan hatalmasra nőtt, hogy mind a Nyugat-, mind a Kelet-római Birodalom rendszeres adófizetésre kényszerült a hunok nagyfejedelemének, hogy elkerülje a római tartományok megtámadását és kifosztását. De a hunok félelmetes birodalma nem maradt fenn sokáig. Attila 453-ban bekövetkezett és máig vitatott hátterű hirtelen halála után a birodalmat három fia között osztották fel, akik egymással harcolva nem tudták megőrizni Attila örökségét. A későbbi antik és középkori történetírók, illetve krónikások nyomán a „hun” név a barbárság szinonimája lett és a hunok emlékezete mint kegyetlen, brutális, a nyugati civilizáció elpusztítására szövetkezett nomád nép emléke maradt fenn.

Évszázadokon át ez volt az uralkodó sztereotípia, ezt pedig legnagyobb részt a hunok fosztogatásait elszenvedő későbbi antik szerzők alakították ki Attila népéről. De a hunok története sokkal összetettebb annál, mint ahogyan ezek az erősen egyoldalú és szubjektív képek sugallják.

"Páratlanul vad fajta"

Noha a hunok eredete még ma sem teljesen tisztázott, de a legújabb genetikai és nyelvészeti tanulmányok már nyújtanak némi támpontot a kérdés árnyaltabb megválaszolásához. A World History Encyclopedia szerint Tacitus római történészt tekinthetjük az egyik első olyan nyugati historikusnak, aki megemlékezik a hunokról. Az Kr. u. első század második felében írt történeti munkájában, a híres Annales-ben Tacitus a Kaszpi-tenger környékéről, a mai Kazahsztán területéről származóként írta le a hunokat. Tacitus a krónikájában egyébként „hunnóknak” nevezte őket, bár azt nem tudjuk, hogy a hunok hogyan nevezték önmagukat, mivel nem rendelkeztek írott nyelvvel.

Róma köztársaságkori és a császárkorban a Kr. u. IV. század elejéig használt címere. A principátus korának történetírói közül elsőként Tacitus emlékezett meg a hunokról. Fotó: YouTube

Tacitus egyébként nem nagyon különböztette meg a hunokat a régió többi törzseitől, és nem is tekintette őket különösebben harcias népnek. A hunokról már sokkal részletesebben értekezett legnevezetesebb római történetíró,

Ammianus Marcellinus (Kr. u. 330-tól 395-ig) historikus és katona volt, a leírásait pedig erős elfogultság jellemzi. A római történelemmel foglalkozó munkájában, a *Res Gestae*-ben, amely a Kr. u. 96-tól 378-ig terjedő időszakot öleli fel, Ammianus a hunokat „páratlanul vad fajként” jellemezte, és arról írt, hogy származási helyük „a Meotis-tengeren túl, a Befagyott Óceán határán” volt. (Az ókori krónikákban az Azovi-tengert hívták Meotistnak.)

Nem világos, hogy a "Befagyott Óceánnal" mire utalt Ammianus Marcellinus,

de az Azovi-tengeren túlnyúló terület, az úgynevezett nagy Pontuszi-Kaszpi-sztyeppe – egy sík és füves sztyeppevidék –, a mai Ukrajna és Dél-Oroszország területén fekszik, amely délen a Kaukázussal határos. Ammianus Marcellinus leírása a hunokról cseppet sem volt hízelgő; sebhelyes arcú nagydarab "csonka hídoszlophoz" hasonló barbároként írta le őket. Ammianus azonban a hunok páratlan lovas harcos képességeit kifejezetten dicsérte, mely képességeket a nyeregben töltött életnek tulajdonított.

Kettészakadt birodalom, melynek egyik fele nyugat felé nyomul

A hunok eredetét kutató szaktudósok között konszenzus áll fenn abban a kérdésben, hogy a népcsoport belső-ázsiai eredetű lehet. „A hunokat eredetileg mongol népnek tartották” – mondja Ralph Mathisen, az Illinois-i Urbana-Champaign Egyetem történelem és középkori tanulmányok professzora, akit a [Live Science](#) tudományos hírportál idéz. Tacitus elűt a hunokról szóló legkorábbi információk kínai forrásokból származnak. „Van egy hsziungnu nevű nép, akiket gyakran hunként azonosítanak” – mondja Ralph Mathisen. A hsziungnuk Északkelet-Ázsiából származó nomád népek közül álló laza törzsszövetség alkottak, akik már az Kr. e. 5. században felbukkannak a kínai krónikákban, amikor elkezdtek Kína északi területeit fosztogatni.

A hunok eredettörténete a Hsziungnu Birodalom koráig nyomozható vissza. Fotó: History Info
A következő néhány száz évben tovább folytatták a támadásaikat. Ezek a rajtaütések arra késztették az egyesült Kína első császárat, Csin Si Huang-ot, hogy elkezdje a kínai nagy fal építését így próbálva távol tartani az északi betolakodókat. Eleinte a rajtaütések szórványosak voltak, de az Kr. e. 3. század végére a hsziungnuk egy nagy törzsi ligát hoztak létre, ami komolyan elkezdte fenyegetni a kínai civilizációt.

A nomád szövetség jelentős kiterjedésű birodalmat alapított, amely a mai Mongólia és Szibéria nagy részét lefedte, nyugaton pedig egészen a közép-ázsiai Pamír-hegységig terjedt.

Egész sor háború zajlott a hsziungnu törzsszövetség és a Kínai Császárság között, végül Kr. e. 51-ben a Hsziungnu Birodalom két részre szakadt: egy keleti csoportra, amely alávetette magát a kínaiaknak, és egy

nyugatira, amelyet Közép-Ázsiába űztek. „Ahogy nyugat felé haladtak, útközben más népeket is magukhoz vonzottak, például az alánokat és a gepidákat, és így hozták létre az úgynevezett „hordát” amely a hunokból és a hozzájuk csatlakozott népcsoportokból állt” - mondja Mathisen.

A hunok Belső-Ázsiában telepedtek meg Hsziungnu Birodalom felbomlása után Fotó: Wikimedia Commons
Egy 2018-as, a *Nature* tudományos folyóiratban megjelent tanulmány megállapította, hogy a hunok genetikailag kelet-ázsiai és nyugat-eurázsiai népek keverékei voltak. A szerzők következtetései erősen arra utalnak, hogy [a hunok](#) a hszüingnu népektől származtak, amelyek maguk is különféle kelet-ázsiai népcsoportok heterogén keverékei voltak és hogy ahogy nyugat felé vándoroltak, magukba olvasztottak számos nyugat-eurázsiai népet, köztük például a szkítákat is.

Paleo-szibériai nyelvet beszélhettek, de csak keveset tudunk a hunok társadalmáról

Ettől némileg eltér a [PNAS folyóiratban 2025-ben megjelent tanulmány](#) konklúziója, mely szerint a hunok vegyes eredetű tarka népcsoportot alkottak, bár megerősítették, hogy néhányuknak valóban lehetett kapcsolata a mongóliai Hsziungnu Birodalommal. A tanulmány szerint a hunok többségének kisebb-nagyobb mértékben voltak északkelet-ázsiai őssei. Egy másik nyelvészeti bizonyíték is a hszüingnukhoz köti a hunokat. Mind az európai hunok, mind pedig a hszüingnuk ugyanazt a paleo-szibériai nyelvet beszélték, áll a [Transactions of the Philological Society](#) folyóiratban 2025-ben publikált tanulmányban. A kutatócsoport jövevényszavakat, személyneveket és földrajzi neveket vizsgált. Például öt török és mongol nyelvbeli jövevényszó – köztük a tó, az eső vagy a nyír – úgy tűnik, hogy az arin szóból származik, amely a belső-ázsiai jéniszeji nyelvcsaládból való. A hun nevek – köztük az Atilla-, szintén az arin szóképzési mintákkal magyarázhatók.

hunok nyelve a paleo-szibériai nyelvcsaláddal mutatja a legszorosabb rokonságot a friss kutatások szerint Fotó:

Wikimedia Commons

„Fontos eredmény, hogy a négy független területről származó nyelvi bizonyítékok valóban arra utalnak, hogy a hsziungnuk és a hunok ugyanazt a paleo-szibériai nyelvet beszélték, ami az arin nyelv egy korai formája volt és amely a jenyiszeji nyelvcsalád tagja” – írták a kutatók a tanulmányukban.

Nagyon keveset tudunk a hun társadalomról és kultúráról.

Ammianus Marcellinus szerint a hunok nomád állattenyésztők voltak, és „... hazájukban senki sem szánt soha mezőt, és senki sem nyúl az eke nyeléhez. Mindannyian állandó lakhely, tőzhely, törvény vagy letelepedett életmód nélkül élnek, és szökevényekhez hasonlóan vándorolnak egyik helyről a másikra, szekerek kíséretében, amelyekben élnek; a szekereken a feleségeik szövik nekik förtelmes ruhákat, ezeken élnek együtt a férjeikkel, itt szülnék gyermekeket, és a pubertáskorig nevelik őket” – írja Ammianus a hunokról.

Ammianus Marcellinus késő-római történétíró vad és kegyetlen barbároknak írta le a hunokat Fotó: Wikimedia Commons

A régészeti bizonyítékok azonban arra utalnak, hogy a hunok néhány csoportja letelepedett életmódot folytatott és mezőgazdasággal foglalkozott. Az ötödik századi magyarországi temetkezések csontjainak és fogainak biokémiai elemzése ugyanis arra utal, hogy egyes hunoknak megváltozott az étrendje, ami a túlnyomórészt nomád étrendről (tej, hús és köles fogyasztása) a mozgásszegény mezőgazdasági étrendre (búza, zöldségek és egy kis hús fogyasztására) való áttérésre utal.

Priszkosz szerint Attila egyáltalán nem az a barbár volt, mint amilyennek lefestették

Egy kelet-római író, az ötödik századi bizánci történész-diplomata, Priszkosz, aki a császár követeként i. sz. 448-ban Attila udvarába látogatott, merőben másként írt a hunokról mint Ammianus Marcellinus. Attila rezidenciáját így írta le: „... Csiszolt deszkákból épült, és fakerítésekkel volt körülvéve, amelyeket nem annyira védelem, mint inkább a megjelenés kedvéért terveztek.” Priszkosz és követő társa, Maximosz ajándékokat cseréltek Attila feleségével, Krekával, akit egy puha heverőn fekvő fogadta őket. „A szoba padlóját gyapjúszőnyegek borították, amelyeken járni lehetett. Számos szolga állt körülötte, és szobalányok ültek előtte a padlón, akik színes lenvászonkendőket hímeztek, amelyeket a szkíta ruhára kellett volna helyezni díszként” – írta Priszkosz.

Priszkosz szerint Attila ravasz és éles eszű nagy formátumú fejedelem volt. Fotó: Wikimedia Commons

Késő délután Priszkoszt bevezették Attila dísztermébe egy lakomára, amelyet így jellemzett: „Egy fényes vacsora, ezüstdíszítéssel felszolgálva, [amelyeket] nekünk és a barbár vendégeknek készítettek el, de Attila csak húst evett egy faedényben. Minden másban is mértékletesnek bizonyult – pohara fából volt, míg a vendégek arany és ezüst serlegeket kaptak. Ruhája is meglehetősen egyszerű és tiszta volt. Az oldalán hordott kardja, szkíta cipőjének rabszemei, lovának kantárja nem volt arannyal, drágakövekkel vagy bármi értékes tárggyal díszítve, mint a többi szkíta elköltöztetett.” (Az ókori szerzők a keleti népeket gyakran szkítákként említették, a szerk.) A hunok a Kr. u. negyedik század második felében jelentek meg az európai történelem színpadán. A hunok Európába való benyomulásuk során találkoztak az osztrogótokkal - a gót népesség keleti ágával-, akiknek néhány csoportja a Fekete-tenger északi részén telepedett le.

Amikor a hunok felbukkantak Európa határainál, komoly fenyegetést jelentettek az enervált és hanyatló Nyugatrómai Birodalomra Fotó: Wikimedia Commons

A hunok és az osztrogótok közti háborúban az osztrogótokat legyőzték – mondja Ralph Mathisen, az Illinois-i Urbana-Champaign Egyetem professzora –, és a gót harcosok közül sokat besoroztak a hunok seregébe. Ahogy a hunok tovább haladtak nyugat felé, a gót nemzet nyugati ágával, a vizigótokkal is összetűzésbe kerültek, akik a mai Románia (a római Dacia provincia) területén telepedtek le. Keleti testvéreikhez hasonlóan a vizigótok sem voltak képesek felvenni a versenyt a képzett hun harcosokkal; sok vizigótot megöltek, míg mások nyugat és dél felé a Dunán át a Nyugat- és Keletrómai Birodalom területére menekültek.

Buda halála után Attila lett a hunok egyedüli nagyfejedelme

A hun népek nyugati inváziója indította el azt a folyamatot, amit a történészek „nagy népvándorlásnak” neveznek – a germán népek tömeges bevándorlását római területekre, ami nagyjából Kr. u. 376 és 476 között zajlott le. A nagy népvándorlás fontos szerepet játszott a római hadsereg germanizációjában és végső soron a Nyugatrómai Birodalom összeomlásában – később pedig Európa kora-középkori királyságainak kialakulásában. A vizigótok legyőzése lehetővé tette a hunok számára, hogy megszállják a Dunától északra fekvő területeket is. A Duna stratégiai fontosságú határvonal volt a rómaiak számára, mivel ez, vagyis a limes jelölte ki a Nyugat- és a Keletrómai Birodalmak kiterjedési határát Közép- és Kelet-Európában. A hunok jelenléte az északi és keleti határokon félelmet és pánikot keltett a rómaiak körében.

Attilát nem véletlenül emlegették az "Isten ostorának" Fotó: Wikimedia Commons

Ez a félelem egyáltalán nem volt alaptalan, mivel Kr. u. 395 és 398 között a hunok számos támadást indítottak az impérium területére, lerohanva a kelet-római Trákia (a mai Bulgária, Törökország és Görögország egyes részei), továbbá Szíria tartományokat. A hunok azonban nem sokat időztek ezeken a területeken; miután kifosztották a tartományokat, visszatértek a Dunától északra található törzsszállásaikra. Néhány évvel később, Kr. u. 406-ban Uldin hun vezér másodszor is rajtaütött Trákián. Ugyanakkor számos hun római zsoldba állt. „A következő 40 évben, nagyjából Kr. u. 380-tól Kr. u. 420-ig, a hun katonák zsoldosként szolgáltak a római hadseregben – mondja Ralph Mathisen –, ahol félelmetes hírnévnek örvendtek, mint verhetetlen harcosok.” De ez a rómaiak számára hasznos szövetség nem tartott ki sokáig. Az első szakadás Kr. u. 420 után következett be, amikor a hunok aranyban teljesítendő adót kezdtek követelni a rómaiaktól cserébe azért, hogy ne fosszák ki a tartományaikat.

A

hunokat még a 19. századi romantikus felfogás is vérszomjas barbároknak tekintette Fotó: Wikimedia Commons
A második és még nagyobb repedés Kr. u. 434-ben következett be, amikor a hun törzseket egyesít? Ruga fejedelem meghalt és két unokaöccsére, Bledára (Buda), valamint Attilára szállt a törzsszövetség feletti hatalom. Attila jóval ambiciózusabb volt mint a korábbi hun fejedelmek, akik megelégedtek azzal, hogy a Római Birodalom klienseiként szolgáljanak” – hangsúlyozza Mathisen.

Néhány évvel azután, hogy a két unokaöcs kezébe került a törzsszövetség vezetése, Bleda rejtélyes körülmények között meghalt, így Attila vált egyeduralkodóvá .

Sokkal ellenségesebb magatartást tanúsított a rómaiakkal szemben mint az el?dei, így például egyre nagyobb adókat követelt és megtámadta mind a Nyugat-, mind a Keletrómai Birodalom tartományait amikor az az el?nyére vált, és visszavonult, amikor nem.

Sereggel ment a római "menyasszonyáért"

Ezzel a módszerrel Attila megszilárdította a hatalmasra n?tt birodalmát, amelyet kizárólag a saját személyiségének erejével tartott egyben. Briliáns hadvezér volt aki komolyan inspirálta a seregét, amelyben nemcsak hunok, hanem alánok, gótok és más népcsoportok is szolgáltak. Attila hatalmának csúcspontján a birodalma Mongóliától egészen a mai Franciaországig terjedt ki.

Attila birodalma a fénykorában Mongóliától a mai Franciaországig terjedt Fotó: Wikimedia Commons
A hun harcosok azért voltak annyira sikeresek, mert els?sorban kiváló lovasíjászok voltak, akiknek nagy és aszimmetrikus íjai sokkal távolabbról és jóval nagyobb er?vel tudták kil?ni a nyilakat amelyek így – más korabeli íjakkal ellentétben –, áthatolhattak a páncélon – állítja Peter Heather, a londoni King's College kora középkori történelem el?adója és a „A Római Birodalom bukása: Róma és a barbárok új története” cím? könyv szerz?je. Attila seregeinek másik el?nye a mozgékonyaságukban rejlett. Atilla lovas harcosai képesek voltak rendkívül gyorsan pozíciót váltani a csata közben – ez a taktika pedig Ammianus Marcellinus szerint pusztító hatású volt a hunok ellenségeire.

Honorio (középen), III. Valentinianus császár (a kép bal szélén) nővére feleségül ajánlkozott Attilának Fotó: Wikimedia Commons

Attila a lovas harcosait rendkívül hatékony katonai erővé tette – egy olyan erővé, amely képes volt jelentős római seregtestekkel is eredményesen szembeszállni ahelyett, hogy csak római ellenségeket fosztogatott volna. Kr. u. 450 és 451 között Attila figyelme a Nyugatrómai Birodalom felé fordult részben azért mert III. Valentinianus császár nővére, Honorio is erre bátorította. Honorio botrányba keveredett, ami miatt száműzték a római császári családból és arra kényszerítették, hogy feleségül menjen egy nála sokkal idősebb konzulhoz, aki állítólag megvetett a frigyet a császártól.

Bosszúból Honorio titokban levelet küldött Attilának amelyben felajánlotta magát feleségül,

és szándéka komolyságának jeleként a gyűrűjét is elküldte a hun fejedelemnek. De amikor Valentinianus erről tudomást szerzett, érvénytelenítette a házassági ajánlatot ami módfelet feldühítette Attilát. Ezenkívül a Keletrómai Birodalom új császára, Marcianus, egy korábbi hadvezér felfüggesztette az Attilának járó adófizetést.

Attila nem kívánt Marcianusszal megmérkőzni Fotó: STEAM COMMUNITY

Ebben az időben a Keletrómai Birodalom már jóval hatalmasabb volt mint a Nyugati Birodalom, és félelmetes hadsereggel rendelkezett. „Attila nem volt bolond. Tudta, hogy kockázatos lenne összetűzésbe kerülnie a keletrómai hadsereggel” – mondja Mathisen professzor. „A Nyugatrómai Birodalom viszont csúszban volt, a hadserege pedig meglehetősen gyengének számított és alapvetően külföldi zsoldosokból állt.” Mathisen szerint Attila e megfontolásokat szem előtt tartva, Kr. u. 451-ben megtámadta a Nyugatrómai Birodalmat. Attila támadása gyors és pusztító volt, legalábbis eleinte. Gyorsan behatolt Galliába (a mai Franciaország, Belgium és Németország egyes részei), szörnyű pusztítást hagyva maga után. Hamarosan azonban egy nagyon rátermett római hadvezérrel, Flavius Aetiusszal (Kr. u. 390-454) került szembe.

Aetius, az "utolsó római", aki súlyos csapást mért Attilára

Flavius Aetius, az "utolsó római", briliáns taktikus, kiváló hadvezér és rendkívül ügyes diplomata volt, akinek sikerült egy hun-ellenes koalíciót létrehoznia, ami a római légiónok mellett a vizigótok, a frank és burgund királyságok harcosaiból állt. Ez a koalíció Aetius felfelügyelete alatt 451-ben a [catalaunumi síkságon](#) a mai franciaországi Orléans közelében találkozott és csapott össze Attila seregével.

Flavius Aetius és III. Valentinianus (középen balra) portréja Stilicho 5. századi márványszarkofágján Fotó: Wikimedia Commons

„Ez volt minden idők egyik legnagyobb meglepetése” – mondja Mathisen. „Aetius és a szövetségesei legyőzték Attilát.” Attila visszavonult, de a következő évben újból felkerekedett seregeivel, és bevonult Itáliába, végigdúlva a félszigetet. Attila még Rómát is fenyegette, de a várost megkímélte, amikor [I. Leó pápa és a római küldöttség](#) a kapukon kívül találkozott a hun vezérrel. A történészek ma sem tudják, hogy mi hangzott el köztük, de a hunok végül az "örök várost" és lakóit bántatlanul hagyták. Ezután máig nem pontosan tisztázott okok miatt, Attila végül elhagyta Itáliát anélkül, hogy bármilyen katonai vagy politikai célját elérte volna.

A catalaunumi csatában Aetius taktikai győzelmet aratott Attila felett Fotó: Roman Army Talk

A történészek közül többen azt feltételezik, hogy Attila visszavonulásában komoly szerepet játszhatott az Itáliában kitört pestisjárvány, valamint az, hogy a hun seregnek kifogytak a készletei, ugyanis Aetius visszavonulása közben a felperzselt föld taktikáját alkalmazva lehetetlenné tette a hatalmas hun sereg élelmezését. Bármilyen is volt az ok, Attila visszatért a mai Magyarország területén vagy a Tiszántúlon, vagy pedig a Duna-Tisza közén lévő törzsszállására. Kr. u. 453-ban Attila új fiatal menyasszonyát, a germán Ildikót (Kimhildát) feleségül vette, de a nászéjszakáján meghalt. (Attilának több felesége is volt.) Halálának körülményeit régóta vitatják a tudósok.

Attila halála egy romantikus festményen Fotó: Wikimedia Commons

Egyesek szerint a menyegzői túlzott evés és ivás okozta a hun fejedelem vesztét. „A menyegzőjén túlzott örömmel adta át magát, és ahogy a hátán feküdt, bortól és álmoságtól elnehezülve, a felesleges véráram, amely normális esetben az orrából folyt volna, halálos úton ömlött le a torkán, és megölte, mivel a szokásos járatokban el volt zárva” – írja Jordanes hatodik századi gót püspök és történetíró. Az, hogy hol lehet Attila sírja, mind a mai napig nem ismert.

Véres polgárháborúban semmisült meg Attila öröksége

Attila váratlan halála után a három fia összeveszett a hatalom megszerzéséért. Polgárháború tört ki a hatalomért versengő különböző hun frakciók között, és a birodalom rövidesen összeomlott.

Attila

mellszobra a kunszentmártoni Attila-dombon Fotó: Elter Tamás

A nedaói csatában Kr. u. 454-ben, a gepidák királya, az Ardarich vezette germán törzsi szövetség legyőzte a hun seregeket. Attila egyik fia, Ellák elesett a csatában, a hunokat pedig végleg megtörték mint domináns katonai és politikai erőt nemcsak Európában, hanem az egész birodalmukban is.

A hunok:

- Belső-Ázsiából származó lovas nomád népcsoport volt,
- akik a filológiai kutatások szerint a paleo-szibériai nyelvcsaládba tartozó nyelvet beszélhettek,
- és különféle kelet-ázsiai továbbá nyugat-eurázsiai népcsoportokból alakulhattak ki.

Elter Tamás - www.magyar nemzet.hu

Ajánló